

למידה - הקוד החברתי בגטו

מטרות:

- לעמוד על הקודים החברתיים והמבנה החברתי שהתקיים בגטאות.
- לקיים דיון על "טבע החברה" – הבנה כי חברה היא דבר שמעצבים אותו עפ"י ערכים

מהלך:

1. **מתחלקים לשלישיות** – כל שלישיה מקבלת קטעים שמתארים את המצב החברתי בגטו או שמתמקדים בשכבה מסוימת בחברה (נספח א) ועונה על השאלות:
  - אילו שכבות אוכלוסיה מרכיבות את החברה בגטו?
  - מה מאפיין כל שכבה?
  - כיצד היא מתמודדת עם המצב?
  - מה יחסה אל השכבות האחרות בגטו?

2. במליאה:

השלישיות משתפות בשיחה שהיתה להן.

- האם אתם מופתעים שהחברה בגטו מחולקת כך?

3. קוראים קטע של י.ח. קפלן (נספח ב) **שכתב יומן בגטו ורשה**:

- אילו קודים חברתיים פועלים כאן?
- האם זה מזכיר עוד מקומות בהם קוד זה בא לידי ביטוי במלחמה חוץ מבגטו?
- האם מבנה זה שירת את מטרות הנאצים? כיצד?

4. קוראים קטע של **עמנואל רינגלבלום** (נספח ב):

- מהו תיאור החברה עפ"י רינגלבלום- מדוע הוא תולה בכך סיבה לפאסיביות של העם?
- למה הנאצים מאפשרים מעמדות ואנשים שיחיו טוב?
- האם אפשרי היה שזה יהיה אחרת?
- האם תיתכן חברה שבנויה אחרת? איזה חברה צריך לעצב כדי להבטיח חוסן כנגד מצבים כמו שנתקלנו בהם בסיפור הגטו?

5. סיכום:

במהלך המלחמה, התקיימו בחברה קודים מסוימים שהיו קיימים עוד קודם לכן וקיימים למעשה בכל חברה. קודים של ניכור והפרדה בין קבוצות שונות באוכלוסייה אשר לא מקיימות סולידריות ביניהן ואף מנוכרות זו לזו או דואגות לעצמן על חשבון האחרים. בתוך המציאות הנוראית שנכפתה על היהודים בגטאות הקודים האלו בהרבה מקרים הוקצנו מאוד. עלינו לדעת לזהות קודים אלו ולהגן על האדם והחברה מפניהם, לצד לחימה למען כינונם של קודים אחרים בהם יש אחריות כלפי הקבוצות האחרות וראיית מכלול החברה.

קטעים מתוך רשימותיו של עמנואל רינגלבלום המתארים את המצב החברתי בגטו וארשה

"החזירות של יהודי וארשה. אשתקד, כשעמדו בסימן גטו (הכוונה להחלטה על בניית הגטו מכספי היהודים) והוטל כופר בסך 300 אלף זלוטי, נאלץ הגוינט לתת למעלה מ-100 אלף ז'ל, ואילו עשירי וארשה נתנו כל אחד 20 ז'ל".
5.10.1940

"אחד הדברים האופייניים בגטו הוא הקמתם של 50 בתי מלאכה לאריגה בוארשה... מייצרים, כמו בן חשאי, אריגים שונים, שמיכות ועוד. דבר זה מוכיח על הסתגלות נפלאה לנסיבות"

"חלונות הראווה בגטו עושים רושם מדכא, כאשר לידם רובצים אביונים הזועקים לעזרה ובבתים רבים שוכבים המוני בני אדם נפוחי כפן (בטן) ובבתי המחסה לפליטים גוועים מדי יום המוני אנשים" 24.12.1940

"שערוריית הביוליים עוברת כל גבול. סיפרו לי שבשעה 6-7 בבוקר, רואים אנשים החוזרים ממועדוני ריקודים ומנשפיות, ובלונים בידיהם... שרים ברחוב כמו בימים ההם שלפני המלחמה... כיום רואים המוני ילדים בלואי סחבות פושטים יד לנדבות. אומרים ש-80% מהילדים עטופי-סמרטוטים בבתי מחסה לפליטים מקבצים נדבות ברחובות"

העשירים משתמטים בדרכים שונות ממחנות העבודה: דרך אחת היא ה"שופים"... המשלמים (שוחד) נכללים ברשימת המועסקים ובדרך זו הם נפטרים מעבודות-כפייה ואגב גם כך, אין הם משלמים מסים לקהילה" 26.4.1941

"קון והלר הקימו עסק משלהם. דמי ההרשמה לקבלת תפקיד אצלם- 500 זלוטי."

"אנשים פרטיים מקבלים טונות של פחם, בעוד שהמטבחים הציבוריים נאלצים לשלם 1500 ז'ל לטונה אחת..."

"במחנה העבודה גדל פיריון העבודה בכ- 50%, לפיכך הגדילה הפירמה הגרמנית את קצבת המזונות." 20.5.1941

"לאורך כל רחוב גנשיה הוקם שוק ענקי חדש, שם- ברחוב, נמכרת וארשה היהודית. אתה מוצא שם לבנים, כותנות, מגבות, תחתונים, חליפות, סדינים ונעליים... עומדים שם בודאי כאלף איש, הסוחרים בכך. באים לשם גם נוצרים, המתגנבים מעבר לחומה. מעולם לא היה שוק כזה בוארשה..."

"בחצרות הבתים, הוקמו מסעדות. יש חצרות שהוכשרו לגינות לילדים. בדרך הטבע, נהנים מהם רק ילדי עשירים, המשלמים 40-30 ז'ל ועד 70 ז'ל לחודש. ילדי עניים אינם רואים אפילו עשב דל בעיניהם. מסחר באויר הצח!" יוני 41

"שמעתי על מקרה נאה של יהודי שעבד במפעל לשוקולד, אחרי נעילת הגטו נשאר הוא, אשתו ושלושת ילדיו ללא אמצעים. הוא החל במכירת כל מטלטליו. הפועלים הפולנים כתבו לו פעמים אחדות, אולם ללא תשובה. בערב, הגיע אליו חבר פולני, משראה את אשר נעשה בביתו, שלחו לו הוא וחבריו עגלת יד וגם 350 ז'ל כדי להתקין ממנה "ריקשה". תודות לחבריו הפולנים, מרוויח היום בעל הריקשה את פרנסתו." אוגוסט 41

"רווחי האופים יפים מאד. גם הפועלים משתכרים לגמרי לא רע, וחלקם אפילו יפה מאד, כלומר, כחמש מאות זלוטי לשבוע בן 5 ימי עבודה."

"ואף על פי כן – העולם כמנהגו נוהג. בכל מקום שיש איסור העברה יש הברחה, ומהברחה זו אנו חיים וקיימים...כיום עוד תמצא הכל לקנייה, אבל במחירים גבוהים. וכדרך העולם מקדמת – דנא: מי שיש לו כסף בקופתו יש לו פת בסלו, ומי שקופתו ריקה גם קיבתו ריקה."

עמנואל רינגלבלום:

"אחת השאלות המעוררות עניין רב היא הפאסיביות של ההמונים היהודים, שמתים תוך אנחה חרישית. מדוע שותקים כל אלה? מדוע מתים האב, האם וכל הילדים ללא מחאה? ... לשאלה זו מצויות תשובות רבות: שלטון הכיבוש יצר משטר של טרור ופחדים להרים את הראש. חרדים מפני טרור המוני כתגובה להתפרצות של המוני הרעבים ומשום כך, החלק בעל התודעה שותק, נותר פאסיבי ולא מעורר מהומות בגטו. קיימת גם סיבה אחרת: חלק מסוים משכבת העוני, זאת בעלת יוזמה רבה יותר, הסתדרה בדרך כלשהיא. ההברחה נותנת אמצעי קיום לאלפי סבלים, שנוטלים מכל שק מועבר סכום של עשרה זלוטי, כדמי שתיקה בנוסף לשכר טרחה. השופים וההזמנות של הרשויות הגרמניות נתנו אפשרויות עבודה לאחוז גבוה של פועלים ובעלי מלאכה. חלק מהיסוד הפועלי האקטיבי יותר נותן ידו במסחר רחוב. באופן כזה נותר לגורלו החלק הפאסיבי וחסר הישע שמת באלם."